

Flera tvister om skadeståndsskyldighet på grund av brott mot bl.a. företagshemlighetslagen har handlagts gemensamt i Arbetsdomstolen efter att de överlämnats av en tingsrätt till Arbetsdomstolen. En av tvisterna – en arbetsgivarorganisations talan mot en facklig organisation och dess medlem – har, efter invändning, avvisats då Arbetsdomstolen funnit att förhandlingskravet enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen inte varit uppfyllt. Arbetsdomstolen har då funnit att den inte längre är behörig att pröva tvisterna mot de övriga svarandena. Fråga har därvid uppkommit om till vilken tingsrätt dessa tvister ska hänvisas.

Den överlämnande tingsrätten var behörig domstol eftersom den fackligt anslutne arbetstagaren hade sin hemvist på den orten. Eftersom talan mot den personen avvisas i Arbetsdomstolen, är den överlämnande tingsrätten inte längre behörig att pröva tvisterna mot de övriga svarandena. Dessa har nämligen hemvist och säte på en annan ort. Arbetsdomstolen har med stöd av grunderna i 2 kap. 6 och 8 §§ arbetstvistlagen hänvisat de kvarvarande tvisterna till den tingsrätt som är behörig att pröva dessa.

ARBETSDOMSTOLEN**BESLUT**
2023-02-22
StockholmBeslut nr 8/23
Mål nr A 180/21I**KÄRANDE**

Föreningen Byggföretagen i Sverige, Box 5054, 102 42 Stockholm
Ombud: advokaten Jan Lindén, J.B.L Advokater KB, Storgatan 11,
972 38 Luleå och advokaten Magnus Tonell, Next Advokater KB,
Box 7641, 103 94 Stockholm

SVARANDE

1. Unionen, 105 32 Stockholm
2. R.M.

Ombud för båda: förbundsjuristen Elisabet Ohlsson, adress som ovan

II**KÄRANDE**

FSN Nordfönster AB, 556548-5256, Mullbergsvägen 11, 931 37 Skellefteå
Ombud: advokaten Jan Lindén, J.B.L Advokater KB, Storgatan 11,
972 38 Luleå och advokaten Magnus Tonell, Next Advokater KB,
Box 7641, 103 94 Stockholm

SVARANDE

P.C.

Ombud: advokaten Jakob Bernander och jur.kand. Frida Nordström,
Wistrand Advokatbyrå, Box 7543, 103 93 Stockholm

III**KÄRANDE**

FSN Nordfönster AB, 556548-5256, Mullbergsvägen 11, 931 37 Skellefteå
Ombud: advokaten Jan Lindén, J.B.L Advokater KB, Storgatan 11,
972 38 Luleå och advokaten Magnus Tonell, Next Advokater KB,
Box 7641, 103 94 Stockholm

SVARANDE

1. Entreprenadprojekt Täby AB, 559072-9959, Polygonvägen 77,
187 66 Täby

Ombud: advokaten Mats Boman, Burevägen 5, 182 63 Djursholm

2. J.E.

Ombud: advokaten Jakob Bernander och jur.kand. Frida Nordström,
Wistrand Advokatbyrå, Box 7543, 103 93 Stockholm

SAKEN

brott mot företagshemlighetslagen m.m.; nu fråga om avvisning m.m.

Bakgrund

Mellan Föreningen Byggföretagen i Sverige (Byggföretagen) och Unionen (förbundet) gäller kollektivavtal, tjänstemannaavtalet. FSN Nordfönster AB (bolaget) är medlem i Byggföretagen och därmed bundet av kollektivavtalet.

R.M. är medlem i förbundet. P.C. är inte medlem i förbundet men sysselsättes i arbete som avses med det kollektivavtal som gäller mellan Byggföretagen och Unionen. Byggföretagen har förklarat att den inte för bolagets talan mot P.C.

Bolaget bedriver verksamhet med i huvudsak fönsterrenovering och utbyte av fönster. R.M. och P.C. var tidigare anställda hos bolaget. J.E. verkade tidigare som konsult hos bolaget. Entreprenadprojekt Täby AB (EPT) bildades 2016 och erbjuder tjänster inom byggnadsverksamhet med bl.a. fönsterbyte.

Bolaget väckte den 12 maj 2021 talan mot R.M., P.C., J.E. och EPT vid Skellefteå tingsrätt. Tvisterna handlades gemensamt. Bolaget yrkade förpliktande för dessa att solidariskt till bolaget betala dels ekonomiskt skadestånd med 9 911 417 kr, dels allmänt skadestånd med 6 000 000 kr. På båda beloppen yrkade bolaget ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker.

I en kompletterande stämningsansökan, som inkom till tingsrätten den 17 december 2021, meddelade Byggföretagen att organisationen inträdde i processen såsom kärke i den del målet rörde R.M. samt ansökte om stämning även mot förbundet.

I beslut den 22 december 2021 överlämnade tingsrätten målet till Arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen utfärdade den 17 januari 2022 stämning med Byggföretagen och bolaget som kärke mot förbundet, R.M., P.C., J.E. och EPT som svarande.

Efter att Byggföretagen inträtt i processen består målet i Arbetsdomstolen av flera olika delar med olika partsställningar, som handläggs gemensamt.

Den första delen avser Byggföretagens talan mot förbundet och R.M. som är en arbetstvist enligt arbetstvistlagen.

Den andra delen består av bolagets talan mot P.C., som är en arbetstvist. Den handläggs gemensamt med Byggföretagens talan mot förbundet och R.M. i enlighet med 2 kap. 1 § tredje stycket arbetstvistlagen.

Den tredje delen består av bolagets talan mot J.E. och EPT. Den tvisten är inte en arbetstvist. Den handläggs gemensamt med Byggföretagens talan mot förbundet och R.M., i enlighet med 1 kap. 1 § andra stycket arbetstvistlagen.

Yrkanden

Byggföretagen har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta R.M. att solidariskt med P.C., J.E. och EPT till bolaget betala dels ekonomiskt skadestånd med 9 911 417 kr, dels allmänt skadestånd med 6 000 000 kr, jämte ränta.

Bolaget har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta P.C., J.E. och EPT att solidariskt med R.M. till bolaget betala dels ekonomiskt skadestånd med 9 911 417 kr, dels allmänt skadestånd med 6 000 000 kr, jämte ränta.

Förbundet och R.M. har i första hand yrkat att skadeståndstalan mot R.M. ska avvisas eftersom förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen inte är uppfyllt. De har i andra hand yrkat att talan i den delen ska ogillas, bl.a. på grund av preskription.

Byggföretagen har bestritt avvisningsyrkandet.

Om Arbetsdomstolen skulle avvisa Byggföretagens talan mot förbundet och R.M., har P.C., J.E. och EPT yrkat att bolagets talan mot dem ska avvisas eller återförvisas till Skellefteå tingsrätt enligt 2 kap. 8 § arbetstvistlagen eftersom Arbetsdomstolen då inte längre är behörig att pröva tvisten i dessa delar.

Bolaget har, om Arbetsdomstolen skulle avvisa Byggföretagens talan mot förbundet och R.M., bestritt att bolagets talan ska avvisas och anfört att Arbetsdomstolen ändå är behörig på grund av att P.C. sysselsattes i arbete som avsågs med det kollektivavtal, som bolaget var bundet av. I andra hand har bolaget yrkat att bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT ska hänvisas till behörig tingsrätt, vilket är Attunda tingsrätt, enligt 2 kap. 6 § arbetstvistlagen.

Parterna är överens om att frågorna om avvisning bör prövas genom särskilt beslut.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Tvisten i Arbetsdomstolen i sak

Byggföretagen har gjort gällande att R.M. brutit mot sin lojalitetsplikt mot bolaget enligt såväl kollektivavtalet som hans enskilda anställningsavtal samt brutit mot lagen (2018:558) om företagshemligheter (företagshemlighetslagen) och tidigare motsvarande lagstiftning.

Byggföretagen har anfört bl.a. följande. R.M. har, gemensamt och i samråd med J.E. och P.C., under sin anställning hos bolaget startat EPT och därvid förberett illojal, svekfull eller konkurrerande verksamhet med den verksamhet som bolaget bedriver. De bytte ut bolagets underentreprenör BMS mot EPT. R.M. agerande har varit till skada för bolaget. Han har vidare brutit mot företagshemlighetslagen genom att under sin anställning utnyttja sina kunskaper om bolagets priser, kunder och affärsvillkor samt, i vetskap om att uppgifterna utgjorde företagshemligheter, olovligen röja dessa för EPT. Röjandet har varit till skada för bolaget och i syfte att ge vinning för R.M., P.C., J.E. och EPT.

Bolaget har gjort gällande att den oorganiserade arbetstagaren P.C. och uppdragstagaren J.E. har brutit mot sin lojalitetsplikt mot bolaget samt att de har brutit mot företagshemlighetslagen. Bolaget har därvid anfört i huvudsak samma sakomständigheter som avseende R.M.

Bolaget har mot EPT i huvudsak gjort gällande att det brutit mot företagshemlighetslagen genom att det erhållit och utnyttjat de företagshemligheter som R.M., P.C. och J.E. har röjt till EPT.

Förbundet och R.M. har bestritt Byggföretagens talan.

P.C., J.E. och EPT har bestritt bolagets talan.

Förbundets och R.M:s avvisningsyrkanden

Förbundet och R.M.

Förhandlingsordningens tidsfrister m.m.

Mellan Byggföretagen och Unionen gäller kollektivavtal, dels tjänstemannaavtalet, dels en förhandlingsordning. R.M. har varit medlem i förbundet sedan 2005. Bolaget är medlem i Byggföretagen. Byggföretagen, förbundet, bolaget och R.M. är således bundna av förhandlingsordningen.

Fullgjord förhandling i enlighet med de tidsfrister som finns i förhandlingsordningen är en förutsättning för att få vidta rättsliga åtgärder.

I § 2 andra stycket i förhandlingsordningen anges att rätten att påkalla förhandling är försutten, om förhandling avseende anspråket inte påkallats inom förhandlingsordningens frister (fyra månader från kännedom). En part, som inte har följt de frister som gäller enligt förhandlingsordningen, har förlorat sin rätt att väcka talan.

Av § 3 i förhandlingsordningen framgår att, om förhandling genomförts inom de tidsfrister som följer av § 2 i förhandlingsordningen, kan talan väckas i domstol inom tre månader från den dag då den centrala förhandlingen slutförts.

Förhandlingsordningens kännedomstidpunkt

I § 2 andra stycket i förhandlingsordningen anges att förhandlingsskyldigheten startar då det förhållande som rättsanspråket hänför sig till blir känt för parten.

Även övriga förhandlingsordningar på arbetsmarknaden samt 64 § medbestämmandelagen refererar till den tidpunkt då ett förhållande blivit känt för en part.

I AD 2004 nr 8 finns en genomgång av rättspraxis på området samt därefter ett uttalande om hur begreppet ska tolkas enligt följande. ”Av de nu nämnda rättsfallen torde sammanfattningsvis den slutsatsen kunna dras att den kännedom som avsågs i de berörda preskriptionsbestämmelserna gällde faktiska omständigheter – beslut och åtgärder – men inte samtliga förhållanden som gör att det går att bedöma om det finns tillräcklig grund för ett visst anspråk eller om en tvist kan sägas föreligga.”

Fristen börjar löpa då parten får kännedom om de omständigheter som ligger till grund för talan. En misstanke är inte tillräckligt, men det krävs inte en sådan grundlig utredning att samtliga förhållanden är utredda (AD 2004 nr 8 och AD 2017 nr 34).

Efter att fristen börjat löpa har part fyra månader på sig att påkalla förhandling, om inte gränsen på två år har inträtt. Detta ger parten möjlighet att grundligare undersöka tvistefrågorna innan förhandling påkallas.

Bolagets kännedom

Den 18 november 2020 gjorde bolaget en leverantörsfråga avseende J Edström Bygg & Fönsterteknik, J.E:s företag. Detta kan inte ha skett av någon annan orsak än att bolaget vid denna tidpunkt hade misstankar om oegentligheter. Bolagets ombud uppgav till förbundets och R.M:s ombud vid samtal den 12 maj 2021, att bolaget haft kännedom om tvistefrågorna sedan i slutet av december 2020, vilket framgår av ett e-postmeddelande skickat samma dag.

Den 23 december 2020 beställde bolagets ombud bl.a. ETP:s samtliga bolagsstämprotokoll för tiden från det att bolaget bildades till beställningsdatumet. Av handlingarna framgår att R.M. sedan i maj 2017 var delägare i EPT och alltjämt var det då handlingarna beställdes. Bolaget fick således kännedom om de omständigheter som ligger till grund för talan i slutet av december 2020.

Den 5 januari 2021 skickade bolaget ett kravbrev till R.M. där han anklagades för illojalitet och för brott mot företagshemlighetslagen. De omständigheter som beskrevs i brevet är samma omständigheter som framförts i stämningsansökan. I brevet anges bl.a. följande.

[---]

Sedan inledningen av år 2017 har J.E., P.C. och R.M. (nedan gemensamt "Personerna") gemensamt och i samråd agerat illojalt och uppsåtligt skadat sin arbetsgivare respektive uppdragsgivare FSN. Agerandet har bl.a. bestått i att Personerna med detaljkännedom om entreprenaduppdrag som FSN erhållit har utnyttjat sina ställningar i FSN till att styra och anlita en underentreprenör som Personerna själva ägde och kontrollerade. Personerna har bestämt priset och villkoren för underentreprenaden på ett sådant sätt att omfattande vinster har uppkommit i EPT till skada för FNS. Personerna har agerat uppsåtligt och illojalt för egen vinning och skada för FSN. Personerna har även brutit mot lagen om företagshemligheter genom att förmedla hemliga uppgifter kring uppdragets omfattning och pris till EPT till vinning för EPT och Personerna och till skada för FNS.

Personerna har gemensamt och i samråd skapat EPT i avsikt att utnyttja och bedra sin arbets- respektive uppdragsgivare.

[---]

Av brevet framgår vidare att bolaget hade tillgång till ett protokoll från EPT:s bolagsstämma från den 12 maj 2017, som visar att R.M. då blev delägare med 25 procent i EPT, och underlag som visar att R.M. från och med den 10 augusti 2017 ägde 20 procent av EPT. Kravbrevet innehåller även ekonomiska beräkningar och uppgifter om ingångna avtal, vilket visar att ekonomiska underlag och avtal hade undersökts.

Grunden för talan i stämningsansökan mot R.M. på ersättning för ekonomisk skada är densamma som i brevet av den 5 januari 2021, nämligen utbliven vinst för bolaget avseende kunden Brf Porkala. De omständigheter, som enligt bolaget utgjorde brott mot företagshemlighetslagen och lojalitetsplikten, är också i stora drag desamma som fördes fram i stämningsansökan. Detta är tillräckligt konkret kunskap om händelserna för att fristen om fyra månader i förhandlingsordningen ska börja löpa. Informationen är så utförlig att den skulle ha kunnat utgöra grund för en förhandlingsframställan.

Att bolaget senast den 5 januari 2021 hade detaljerad information om de händelser som tvisten grundar sig på, framgår också av det utkast till stämningsansökan, som bolagets ombud redan den 24 februari 2021 skickade till P.C:s och J.E:s ombud Jakob Bernander. Bolaget framförde att om en förlikningsuppgörelse inte kunde nås, skulle stämning ges in senast den 5 mars 2021. Detta, samt det faktum att utkastet har mycket stora likheter med den slutliga stämningsansökan, med undantag för att kravet på ekonomiskt skadestånd då uppgick till 27 955 402 kr, visar att bolaget hade kommit mycket långt i sin utredning.

Efter krav på precisering av hur skadeståndet beräknats, skickade bolaget den 29 april 2021 ett uppdaterat utkast till stämningsansökan till R.M. I detta utkast framfördes samma skadeståndskrav som i den slutliga stämningsansökan. Även i övrigt synes utkastet vara i princip identiskt med den slutliga stämningsansökan. Detta visar att bolaget inte skulle ha haft några

problem att påkalla förhandling senast den 5 maj 2021, dvs. inom fyra månader från kännedomstidpunkten.

Senast den 5 januari 2021 hade bolaget således sådan kännedom om de förhållanden, som talan grundar sig på, att fristen för påkallande av förhandling började löpa. Det innebär att fyramånadersfristen därmed gick ut senast den 5 maj 2021.

Bolagets kännedom om R.M:s medlemskap i förbundet m.m.

Den 29 januari 2021 fick bolaget information av advokaten Jakob Bernander – P.C:s och J.E:s ombud – om att R.M. var medlem i förbundet. Trots denna information gjorde bolaget ingen förhandlingsframställan gentemot förbundet innan fyramånadersfristen löpte ut.

Förbundet känner inte till om bolaget gjorde någon allmän förfrågan till förbundet om R.M. var medlem i förbundet. Förbundet har ingen möjlighet att informera arbetsgivare om huruvida en arbetstagare är medlem i förbundet, om det inte är en situation där detta uttryckligen sker för att tillvara medlemmarnas rättigheter, främst i samband med förhandling. Det skulle strida mot dataskyddslagstiftningen att ge sådana upplysningar, då frågan om fackligt medlemskap är en känslig personuppgift. Dessutom skulle en sådan upplysningsplikt göra det omöjligt att ge den rådgivning och det stöd som medlemmarna förväntar sig och har rätt till. Om bolaget ställt en sådan allmän fråga, skulle förbundet därmed inte ha lämnat ut uppgift om R.M:s medlemskap i förbundet.

En kollektivavtalsbunden arbetsgivare som, för att fullgöra sin förhandlingskyldighet, vill veta om en person är fackligt ansluten kan i stället välja mellan att fråga den berörda personen eller att skicka en förhandlingsframställan till de fackförbund som skulle kunna vara berörda. Bolaget har inte använt sig av någon av dessa sätt för att ta reda på om R.M. var medlem i någon facklig organisation.

Det stämmer att det förekommit kontakter mellan bolaget och förbundet samt att förbundet vid ett tillfälle, i februari 2019, valt att inte förhandla då förbundet saknade medlemmar anställda på bolagets dåvarande kontor i Sol-lentuna. De två sista förhandlingarna som genomfördes innan tvisten uppstod skedde under 2020. De avsåg korttidsarbete på kontoret i Västerbotten, där R.M. tidigare arbetat. Bolaget visste således att förbundet hade medlemmar på det aktuella arbetsstället.

Förhandlingsframställan

Av en förhandlingsframställan ska framgå vilken fråga som förhandling påkallas för (16 § medbestämmandelagen) och vad som yrkas. Det ska framgå vad kravet grundar sig på och när händelser i fråga skett för att t.ex. kunna bedöma om kravet kan vara preskriberat. Den som påstår att förhandling har begärts har bevisbördan för detta.

Såväl under en förhandling som en process kan, i enlighet med reglerna i 13 kap. 3 § rättegångsbalken, komplettering ske med information som inte gått att få fram tidigare och, så länge saken inte ändras, även med nya omständigheter.

Bolaget begärde ingen förhandling vid samtalet med förbundet den 12 maj 2021, utan framförde uppfattningen att det inte fanns någon förhandlings-skyldighet gentemot en tidigare anställd. Förbundet framhöll såväl muntligen som skriftligen att det enligt organisationens efterforskningar inte fanns någon förhandlingsframställan och att bolaget därför försuttit sin rätt att väcka talan, utifrån förhandlingsordningens tidsfrister.

I ett e-postmeddelande den 17 maj 2021 förklarade Jan Lindén – bolagets ombud – att ”bolaget gärna tar en formell förhandling”. En sådan ospecificerad upplysning är inte en förhandlingsframställan. Dessutom framgår inte vad bolaget eventuellt skulle ha velat förhandla om och vilka krav som framfördes, vilket är ett minimikrav för en förhandlingsframställan.

E-postmeddelandet den 17 maj 2021 var en del av en informell diskussion i syfte att klargöra ett antal frågor, däribland bolagets felaktiga uppfattning om att det inte förelåg förhandlingsskyldighet beträffande en tidigare anställd.

Det saknar under alla omständigheter betydelse för denna tvist om förhandling påkallades den 17 maj 2021, då någon förhandling inte kom till stånd. Det finns heller ingen tvist om förhandlingsvägran. Förhandlingsordningen kräver fullgjord förhandling på lokal och central nivå i enlighet med de tidsfrister som där anges. Fullgjord förhandling är en avtalad processföresättning.

Bolaget påkallade förhandling med förbundet den 10 juni 2021. I den förhandlingsframställan finns ingen hänvisning till någon tidigare förhandlingsframställan. Förhandlingsframställan ledde till förhandlingar på lokal och central nivå. Förbundet framförde både vid lokal och central förhandling att kravet var preskriberat. Den centrala förhandlingen avslutades den 27 oktober 2021 i oenighet.

Förhandlingsordningens absoluta preskriptionsfrist

I § 2 andra stycket i förhandlingsordningen finns en absolut preskriptionsfrist om två år. Oavsett om förhandling har påkallats inom fyra månader eller inte, är rätten att påkalla förhandling försuttet, om de förhållanden som föranleder förhandlingen ligger mer än två år tillbaka i tiden.

De förhållanden, som skadan enligt bolaget verkar hänföra sig till, är att R.M. m.fl. bytte ut bolagets underentreprenör BMS mot EPT under 2017. Det är långt mer än två år innan förhandling påkallades av bolaget. Det var också under 2017 som R.M. blev delägare i EPT. Delägarskapet ska inte ses som ett fortlöpande förhållande då R.M. inte vidtog några aktiviteter för EPT eller några handlingar till skada för bolaget.

Eftersom de omständigheter som ligger till grund för talan inträffade mer än två år före den 12 maj 2021 – det datum då bolaget påstår att förhandling påkallades – var rätten att påkalla förhandling förlorad eftersom tvåårsfristen överskridits.

Förhandling har inte skett i enlighet med förhandlingsordningen

En förutsättning för att kunna väcka talan är dels att förhandling har genomförts inom förhandlingsordningens tidsfrister, dels att talan väcks inom de tidsfrister som följer av förhandlingsordningen.

Företrädare för arbetsgivare eller arbetstagare har inte någon skyldighet att upplysa eller erinra motparten om dennes förhandlingsskyldighet i olika tvistefrågor, utan skyldigheten att förhandla enligt avtal eller lag är självständig.

Det stämmer att förbundet fick kännedom om brevet av den 5 januari 2021 – och därmed bolagets skadeståndskrav – någon gång i tiden mellan den 5 januari 2021 och den 12 maj 2021 och att förbundet eller Elisabet Ohlsson inte hörde av sig till bolaget med anledning av detta.

Arbetsdomstolen har i AD 1990 nr 52 framhållit följande. ”Man måste nämligen utgå från att käranden själv har att se till att processförutsättningarna är uppfyllda. Och man kan i vart fall inte finna något stöd för att svaranden skall vara skyldig att medverka till att brister i detta avseende undanröjs.” Det var således bolagets ansvar att se till att förhandlingsskyldigheten var fullgjord innan talan väcktes, inte förbundets.

Några materiella förhandlingar har aldrig förts. Bolagets agerande innebär ett kringgående av förhandlingsordningens regler på ett sätt som aldrig varit kollektivavtalsparternas avsikt och handlandet gör att förhandlingsväsendet inte kunnat fylla sin funktion.

Stämningsansökan gavs in i strid med förhandlingsordningen, utan att tvisteförhandlingar genomförts.

När förhandling påkallades, den 10 juni 2021, var fordran på skadestånd redan preskriberad och talan väckt.

Förbundet har, trots att det ansett att Byggföretagen försuttit sina skyldigheter enligt förhandlingsordningen, genomfört den förhandling som påkallades den 10 juni 2021. Detta skedde för att inte riskera en tvist om förhandlingsvägran.

Med hänsyn till inställningen i preskriptionsfrågan, som tydligt framfördes i förhandlingarna, ansåg förbundet att det inte var meningsfullt att närmare utveckla inställningen i den materiella frågan. Det var motpartens bristande efterlevnad av förhandlingsordningens reglering, som gjorde att förhandlingen inte fyllde den tvistelösande funktion som är förhandlingsordningens syfte.

Fristen avbryts inte genom ingivande av en stämningsansökan, som Byggföretagen gjort gällande, eftersom förhandlingsordningen är tillämplig på tvisten.

Arbetsdomstolen har i praxis konstaterat att fullgjord förhandling är en avtalad processförutsättning enligt huvudavtalet och att, om förhandling inte skett enligt förhandlingsordningen innan talan väcktes, ska den avvisas.

Det är inte riktigt att bolaget vid upprepade tillfällen varit i kontakt med förbundet för att ”påbörja förhandlingen”. Förbundet har inga noteringar om att bolaget varit i kontakt med förbundet avseende R.M. innan förbundet kontaktade bolaget den 12 maj 2021, än mindre att bolaget skulle ha gjort någon förhandlingsframställan.

Förhandlingsframställningar noteras i förbundets ärendesystem och svaras på. I de ovan nämnda e-postkontakterna under perioden den 12–17 maj 2021 framförde förbundets ombud att det inte fanns några noteringar hos förbundet om en förhandlingsframställan.

Förbundets avvisningsyrkande grundar sig på att talan väcktes den 12 maj 2021 utan att det dessförinnan genomförts någon förhandling med förbundet. Genomförd förhandling innan talan väcks är, som nämnts, en avtalad processförutsättning och grund för avvisning.

Eftersom bolaget inte har genomfört förhandlingar inom de avtalade tidsfristerna innan det väckte talan, föreligger det hinder mot att ta upp tvisten till prövning. Talan mot förbundet och R.M. ska därför avvisas med stöd av 4 kap. 7 § arbetstvistlagen.

Byggföretagen

Kollektivavtalsbundenhet

Det är riktigt att mellan Byggföretagen å ena sidan och förbundet å andra sidan gäller kollektivavtalet tjänstemannaavtalet och en förhandlingsordning. Det är också riktigt att förhandlingsordningen utgör ett självständigt kollektivavtal. Bolaget är medlem i Byggföretagen och därmed bundet av både tjänstemannaavtalet och förhandlingsordningen.

Bolagets kännedom

Bolaget har påkallat förhandling med förbundet och R.M. i enlighet med förhandlingsordningen.

Tidpunkten när bolaget fick kännedom om de aktuella omständigheterna och då fristerna enligt förhandlingsordningen började löpa, är i första hand i mitten av april 2021 och i andra hand den 29 januari 2021.

Bolaget påbörjade sin ytliga utredning i slutet av 2020. Under detta arbete framkom att flera av bolagets tidigare anställda då arbetade i det konkurre-

rande bolaget EPT. Bolaget misstänkte att något kunde vara allvarligt fel och beslutade därför att tillskriva de berörda personerna med personliga varningsbrev. Härigenom hoppades bolaget kunna motverka effekten av EPT:s agerande på marknaden.

Därefter inledde bolaget en utredning om vilken skada som bolaget drabbats av med anledning av misstankarna. Jämförelser mellan bokslut hos både bolaget och EPT behövde göras. Dessutom behövde det fastställas i vilken utsträckning EPT som mellanhand hade arbetat med bolagets projekt.

Bolaget inhämtade underlag från den egna bokföring och inhämtade olika avtal och årsredovisningar från EPT och Byggekraft i Haninge. Det reddes ut vilka personer som aktivt deltagit i olika avtal och transaktioner. Bolaget gjorde sammanställningar och avstämningar över tidsmässiga samband mellan olika handlingar. Härigenom kunde R.M:s m.fl. avsikt med sina ageranden befastas samt deras vinning och bolagets skada belysas.

Först i mitten eller slutet av april 2021 hade bolaget kommit så långt i sin utredning att de olika delarna kunde sammanfogas och därigenom blev sambanden så tydliga att bolaget hade tillräcklig kännedom om händelserna. Då kunde även relevanta skadeberäkningar genomföras och presenteras för R.M. m.fl.

Utgångspunkten för beräkningen av fristerna enligt § 2 i förhandlingsordningen bör därför i första hand vara mitten av april 2021.

I andra hand bör beräkningen av fristerna enligt § 2 i förhandlingsordningen utgå från den 29 januari 2021, när bolaget genom sitt ombud fick information om att R.M. var fackligt ansluten.

Bolagets kännedom om R.M:s medlemskap i förbundet m.m.

När bolaget tillskrev R.M. den 5 januari 2021 utgick bolaget från att han inte var fackligt ansluten eftersom han hade en företagsledande ställning hos bolaget när han slutade och bolaget antog att så var fallet även hos EPT eftersom han var delägare där. Denna uppfattning förstärktes av att förbundet, i ett tidigare skede, meddelat bolaget att förbundet inte hade några medlemmar på arbetsplatsen och att de därför avstod från en förhandling. Bolaget hade inte nyanställt någon efter detta meddelande.

Först med anledning av Jakob Bernanders brev den 29 januari 2021 uppmärksammades bolaget på att R.M. kunde vara fackligt ansluten. I brevet förnekades bolagets påståenden. Det var därför nödvändigt för bolaget att vidta ytterligare utredningar. Först i april 2021 hade dessa utredningar, som ovan nämnts, kommit så långt att bolaget hade närmare kännedom om och ansåg sig ha underlag och bevis för att med rimlig säkerhet kunna visa att och hur de berörda personerna hade samverkat.

Bolaget kontaktade förbundet två gånger för att få bekräftelse på om R.M. var medlem där, men förbundet vägrade svara på frågan.

Bolaget saknade således kännedom om att R.M. var medlem i förbundet när tvisten uppstod. Kännedom om detta förhållande fick bolaget först den 12 maj 2021 när förbundets ombud Elisabet Ohlsson hörde av sig till bolagets ombud Jan Lindén. Det är inte tillräckligt för sådan kännedom att en tredje person påstår att är medlem i förbundet. Informationen måste komma från förbundet eller R.M. Detta skedde först den 12 maj 2021 efter att förbundet tidigare vägrat svara på frågan om R.M. var ansluten till förbundet. Förhandling påkallades även skriftligt den 17 maj 2021.

Den omständigheten, att förbundet aktivt motverkade att en förhandling kunde startas, ska påverka bedömningen i detta fall. Förbundet kände till bolagets intentioner sedan lång tid tillbaka och har företrätt R.M. sedan dess. Trots detta underlät såväl R.M. som förbundet att ge sig till känna för bolaget eller dess ombud.

Förhandlingsordningens absoluta preskriptionsfrist

R.M:s överträdelser av lojalitetsplikten och företagshemlighetslagen pågick löpande ända fram till dess att han avslutade sin anställning den 1 juni 2020. De åtgärder och handlingar som R.M. har medverkat till har varit perdurerande, dvs. fortlöpande i tiden. De grunder och omständigheter på vilken talan mot R.M. grundar sig utgörs således av perdurerande skadestandsgrundande åtgärder, som har löpt även inom tvåårsperioden. R.M:s agerande utgör ett pågående lojalitetsbrott under hela anställningstiden, dvs. till den 1 juni 2020. Detsamma gäller angreppet under anställningstiden på företags-hemligheter i strid mot lagen om företagshemligheter som dessutom fortsatt även efter det att anställningen upphört.

Av den kommentar som förbundet självt har åberopat framgår att i de fall det är fråga om perdurerande skadestandsgrundande åtgärder gäller att part under alla förhållanden är berättigad att kräva rättelse bakåt i tiden beräknat två år från förhandlingsframställan, oaktat att det kan vara så att ett skadestandsgrundande agerande kan ha existerat även dessförinnan.

Tvåårsperioden räknas med utgångspunkt från den dag då förhandlingsframställan lämnades, i detta fall den 12 maj 2021 eller i vart fall den 17 maj 2021. Samtliga skadestandsgrundande handlingar i R.M:s anställning sedan den 12 maj 2019 grundar således skadeståndsskyldighet även med beaktande av tvåårsregeln. Det täcker således i princip hela den period som han var operativ chef, en anställning som han tillträdde den 1 maj 2019.

Förhandling har skett i enlighet med förhandlingsordningen

Den 12 maj 2021 väckte bolaget talan i preskriptionsavbrytande syfte. Först efter det att stämningsansökan lämnats in till tingsrätten bekräftade förbundet att R.M. fortfarande var medlem i förbundet. Den 12 maj 2021 framställdes då också en begäran om förhandling till förbundet. Detsamma skedde även skriftligt den 17 maj 2021.

Den 17 maj 2021, när Jan Lindén skriftligen framförde till Elisabet Ohlsson som företrädare för förbundet att förhandling påkallades, hade förbundet – genom Elisabet Ohlsson – tillgång till stämningsansökan. I stämningsansökan redogjordes klart och tydligt för de grunder och omständigheter som bolaget åberopade mot R.M. Hon var också informerad om att bolaget hade begärt att Skellefteå tingsrätt inte skulle utfärda stämning i målet i avvaktan på förhandling och att talan, med den information som bolaget då fått, rätteligen skulle anhängiggöras i Arbetsdomstolen. Stämning utfärdades heller aldrig av Skellefteå tingsrätt.

Varken medbestämmandelagen eller förhandlingsordningen anger något formkrav för en förhandlingsframställan. Det måste därför vara tillräckligt att part på något sätt – skriftligt eller muntligt – fått kännedom om att förhandling påkallas. E-postmeddelandet från Jan Lindén den 17 maj 2021 uppfyller dessa krav.

Förbundet hade vid denna tidpunkt genom innehållet i kravbrev, e-postmeddelande, stämningsansökan och Elisabet Ohlssons muntliga kontakter med Jan Lindén kännedom om vad förhandlingsframställan avsåg. Kravet på precisering var därmed uppfyllt redan den 12 och 17 maj 2021. Därmed ska förhandling anses påkallad inom fyra månader från kännedomstidpunkten.

Lokal förhandling genomfördes. Den slutade i oenighet. Byggföretagen påkallade härefter central förhandling. Den avslutades den 27 oktober 2021 i oenighet.

Stämningsansökan låg vilande vid tingsrätten på kärandens begäran i avvaktan på att de fackliga förhandlingarna genomfördes.

Förhandling om rättsanspråk enligt § 2 i förhandlingsordningen ska påkallas inom fyra månader från kännedom om det förhållande till vilket anspråket hänför sig. Fristen bör börja löpa någonstans i tiden mellan misstanke och visshet avseende de förhållanden på vilket rättsanspråket grundas. Parterna har således genomfört lokal och central förhandling inom rätt tid.

Arbetstagersidan har konsekvent under såväl den lokala som den centrala förhandlingen vägrat att förhandla frågorna i sak. Detta framgår uttryckligen av protokollen från förhandlingarna. I protokollet från den centrala förhandlingen anges följande, vilket visar att förbundet bekräftat att förhandlingskyldigheten är uppfylld.

”Unionen bestrider kravet, i första hand utifrån att kravet är preskriberat. Vidare anser förbundet att det inte föreligger grund för att utge skadestånd, vilket dock inte utvecklas närmare med hänsyn till förstahandsinställningen.”

Däremot var båda parter av uppfattningen att de var överens om att förhandlingsskyldigheten var fullgjord. Detta följer direkt av protokollet från den centrala förhandlingen, vilket uppfattas som ostridigt. Där anges följande. ”Parterna konstaterade efter gemensamma och enskilda överläggningar,

vartefter parterna är överens om att förhandlingsskyldigheten är fullgjord, att någon överenskommelse inte går att nå och förhandlingen avslutas därmed i oenighet”.

P.C:s, J.E:s och EPT:s återförvisningsyrkande m.m.

P.C., J.E. och EPT

Arbetsdomstolen ska enligt 2 kap. 1 § arbetstvistlagen som första instans pröva arbetstvister som väcks av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal. En arbetsgivare som väcker talan direkt i Arbetsdomstolen måste således ha träffat kollektivavtal, dvs. ett självständigt kollektivavtal eller ett s.k. hängavtal för egen räkning. Det är inte tillräckligt att arbetsgivaren genom sitt medlemskap är bunden av de avtal som organisationen träffat. Bolaget har inte själv slutit kollektivavtal utan är endast bundet av kollektivavtal genom sitt medlemskap i Byggföretagen. Av 2 kap. 2 § samma lag följer att andra tvister än dem som omfattas av 2 kap. 1 § ska upptas och avgöras av tingsrätt. Enligt 10 kap. 1 § rättegångsbalken är behörig domstol rätten på den ort svaranden har sin hemvist eller ett bolags styrelse har sitt säte.

Laga domstol, för bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT, är Attunda tingsrätt. Arbetsdomstolen är behörig att som första instans pröva denna talan endast om den handläggs gemensamt med talan mot förbundet och R.M. Om förbundets och R.M:s avvisningsyrkande vinner bifall och Byggföretagens talan mot dem avvisas, föreligger det därmed rättegångshinder för Arbetsdomstolen att fortsatt handlägga bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT. Den talan ska då avvisas eftersom inte heller Skellefteå tingsrätt är behörig att pröva tvisten i dessa delar, eller visas åter till Skellefteå tingsrätt.

Bolaget

Arbetsdomstolen är under alla förhållanden behörig första domstol enligt 2 kap. 1 § första stycket andra punkten arbetstvistlagen. Där anges bl.a. att Arbetsdomstolen som första domstol ska ta upp och avgöra arbetstvist i övrigt under förutsättning att enskild arbetstagarare som berörs av tvisten sysselsätts i arbete som avses med kollektivavtal vilket arbetsgivaren är bunden av.

Bolaget är genom sitt medlemskap hos Byggföretagen bundet av tjänstemannaavtalet. P.C. är inte fackligt ansluten, men sysselsattes i arbete som omfattas av kollektivavtalet som bolaget är bundet av. Arbetsdomstolen är således behörig att pröva bolagets talan mot honom. Arbetsdomstolens behörighet omfattar även tvister som rör oorganiserade arbetstagarare.

På svarandesidan är flera parter inblandade för vilka samma eller väsentligen samma bevisning och omständigheter är relevanta. Svarandena har samverkat och agerat för att gynna sig själva och sina kompanjoner. Utredningen och processekonomiska skäl talar därför för att talan mot samtliga

svarande ska handläggas i en och samma rättegång. Av 2 kap. 1 § tredje stycket arbetstvistlagen följer även att talan mot flera svarande ska handläggas i samma rättegång om Arbetsdomstolen anser det lämpligt.

Av praktiska, utredningstekniska och processekonomiska skäl bör alla tvisterna handläggas tillsammans. Eftersom talan mot R.M. och förbundet endast får föras i Arbetsdomstolen, bör även talan mot P.C. (som också är en arbetstvist), J.E. och EPT handläggas av Arbetsdomstolen enligt 2 kap. 1 § tredje stycket arbetstvistlagen.

Arbetstvisten mellan Byggföretagen å ena sidan och förbundet och R.M. å andra sidan, och i vart fall arbetstvisten mellan bolaget och P.C., ska alltså prövas av Arbetsdomstolen.

Bolagets talan mot J.E. och EPT bör handläggas gemensamt i Arbetsdomstolen med antingen arbetstvisten mellan Byggföretagen å ena sidan och förbundet och R.M. å andra sidan eller med arbetstvisten mellan bolaget och P.C. En sådan handläggning är lämplig.

Om Arbetsdomstolen skulle finna att domstolen inte är behörig att handlägga bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT ska den talan hänvisas till Attunda tingsrätt, som är behörig att pröva tvisten.

SKÄL

Tvisten

Byggföretagen å ena sidan och förbundet och R.M. å andra sidan är oense i frågan om Byggföretagens talan mot förbundet och R.M. ska avvisas på den grunden att förhandlingskravet i 4 kap. 7 § arbetstvistlagen inte är uppfyllt. Om Arbetsdomstolen skulle finna att Byggföretagens talan mot förbundet och R.M. ska avvisas, är parterna i de två andra tvisterna – dvs. bolagets talan mot P.C. och bolagets talan mot J.E. och EPT – oense om Arbetsdomstolen är behörig att handlägga dessa tvister. Om Arbetsdomstolen inte är behörig domstol beträffande dessa tvister, är parterna oense om Arbetsdomstolen ska avvisa dessa tvister eller antingen visa dessa åter till Skellefteå tingsrätt eller hänvisa dem till Attunda tingsrätt.

Ska Byggföretagens talan avvisas?

Rättsliga utgångspunkter

Kollektivavtal innehåller regelmässigt s.k. förhandlingsordningar vilka bl.a. reglerar i vilka former och inom vilka frister förhandling i rättstvister ska hållas. Det grundläggande syftet med förhandlingsordningarna är dels att anspråk ska aktualiseras snabbt, dels att främja lösningar förhandlingsvägen så att rättsliga förfaranden kan undvikas i största möjliga mån (se AD 2014 nr 65 med där angivna hänvisningar).

Förhandlingsordningarna utgår vanligtvis från att en förhandlingsberättigad part – en arbetsgivarorganisation eller en arbetsgivare, på ena sidan och en arbetstagarorganisation, på den andra (jfr 10 § medbestämmandelagen) – ska påkalla förhandling inom en viss tidsfrist.

Enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen får en talan inte tas upp till prövning av Arbetsdomstolen, om inte förhandlingar som kan påkallas enligt medbestämmandelagen eller som anges i kollektivavtal har ägt rum rörande tvistefrågan. Om förhandling inte har hållits ska talan, efter invändning av motparten, avvisas av Arbetsdomstolen. Om en part försitter fristen att påkalla förhandling, har den förlorat rätten till förhandling angående anspråket. Motparten kan då, som utgångspunkt, vägra att delta i förhandling i frågan utan att göra sig skyldig till kollektivavtalsbrott. Om förhandling har hållits på föreskrivet sätt, men talan vid Arbetsdomstolen väcks för sent, ska talan inte avvisas enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen. Däremot ska talan, på invändning av part, ogillas eftersom anspråket då är preskriberat. Förhandlingsordningar fungerar således både som talerätts- och preskriptionsregler.

Mellan Byggföretagen och förbundet gäller kollektivavtal i form av en förhandlingsordning. Bolaget är som medlem i Byggföretagen bundet av förhandlingsordningen. Genomförd förhandling i enlighet med förhandlingsordningen är således en processförutsättning enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen.

I § 2 andra stycket i förhandlingsordningen anges följande.

Om och i den mån det förhållande, vartill rättsanspråk enligt kollektivt eller enskilt avtal hänför sig, varit känt på arbetsgivarsidan för vederbörande arbetsgivare eller hans organisation respektive på tjänstemannasidan för tjänstemännens organisation (eller enligt § 2 a, särskild utsedd företrädare för tjänstemännen) vid företaget eller Sif/Ledarna/CF i 4 månader utan att förhandling begärts enligt bestämmelserna i denna paragraf, har parten därefter förlorat rätten att påkalla förhandling rörande anspråket. Oberoende av sådan kännedom om förhållandet är rätten att påkalla förhandling försuttet, om och i den mån förhållandet ligger mer än 2 år tillbaka i tiden.

Kännedomstidpunkten

Av den aktuella förhandlingsordningen följer att en förhandlingsberättigad part ska påkalla förhandling inom fyra månader från det att parten fick kännedom om det förhållande som rättsanspråket hänför sig till eller i vart fall senast två år efter att förhållandena ägt rum. Arbetsdomstolen tar först ställning till frågan om när bolaget ska anses ha fått kännedom om det förhållande eller de förhållanden som skadeståndstalan grundar sig på.

Förbundet och R.M. har gjort gällande att kännedomstidpunkten i första hand ska räknas från slutet av december 2020, bl.a. för att bolaget då genom handlingar från Bolagsverket fick kännedom om R.M:s delägarskap i EPT. I andra hand har förbundet och R.M. gjort gällande att kännedomstidpunkten ska räknas från den 5 januari 2021, då bolaget skickade ett kravbrev till

R.M. med påståenden om bl.a. illojalitet och brott mot företagshemlighetslagen.

Byggföretagen har å sin sida gjort gällande att kännedomstidpunkten i första hand ska räknas från mitten av april 2021 och i andra hand från den 29 januari 2021. Först i april 2021 hade bolaget, enligt Byggföretagen, kommit så långt i sina utredningar att det kunde göra relevanta skadeberäkningar. Den 29 januari 2021 är den dag då bolaget fick information om att R.M. kunde vara fackligt ansluten.

Det är således tvistigt om bolaget, så som Byggföretagen gjort gällande, fått tillräcklig kännedom om de förhållanden som skadeståndstalan grundar sig på i april 2021 eller om det, som förbundet och R.M. menar, haft kännedom om detta redan i slutet av december 2020, alternativt den 5 januari 2021.

I AD 2004 nr 8, som avsåg kännedomstidpunkt i preskriptionshänseende, uttalade Arbetsdomstolen att, mot bakgrund av däri angivna rättsfall, den kännedom som avsågs i de berörda preskriptionsbestämmelserna gäller faktiska omständigheter – beslut och åtgärder – men inte samtliga förhållanden som gör att det går att bedöma om det finns tillräcklig grund för ett visst anspråk eller om tvist kan sägas föreligga. Det har inte, enligt Arbetsdomstolens mening, nu framkommit skäl att frångå domstolens synsätt i nuvarande fall.

Av utredningen framgår följande. Av brev den 5 januari 2021 från bolaget till R.M. framgår bl.a. att bolaget hade kännedom om att R.M. var delägare i EPT samt att R.M., enligt bolagets uppfattning, tillsammans med J.E. och P.C., uppsåtligen skadat bolaget genom att anlita EPT som underleverantör till bolaget. Vidare framgår det av brevet att han, enligt bolagets mening, brutit mot företagshemlighetslagen genom att förmedla hemliga uppgifter om bolaget till EPT. I ansökan om stämning mot bl.a. R.M., som bolaget den 12 maj 2021 gav in till tingsrätten, anges i huvudsak samma förhållanden till stöd för talan som bolaget angett i nyss nämnt brev. Enligt Arbetsdomstolens mening har bolaget således haft tillräcklig kunskap om de faktiska förhållanden – dvs. om de omständigheter talan grundas på – senast när bolaget skickade brevet den 5 januari 2021. Frågan om bolaget vid den tidpunkten hade tillräcklig kännedom om omständigheterna för att bedöma t.ex. skadeståndsanspråkets storlek påverkar inte denna bedömning.

Arbetsdomstolen saknar, i detta skede, skäl att ta ställning till om bolaget haft kännedom om de förhållanden som talan hänförs till redan i slutet av december 2020.

Byggföretagen har i andra hand anfört att bolagets kännedom ska räknas från den 29 januari 2021 eftersom det var då bolaget fick kännedom om R.M:s fackliga medlemskap.

Enligt förhandlingsordningens ordalydelse avser relevant kännedom de förhållanden vartill ett rättsanspråk enligt kollektivavtal eller enskild avtal hänförs. R.M:s fackliga medlemskap har visserligen avgörande processuell

betydelse – dvs. betydelse för om förhandlingsskyldighet över huvud taget förelegat, men saknar betydelse för bolagets anspråk i sak. Det har inte, enligt Arbetsdomstolens mening, framkommit omständigheter som ger stöd för att, trots ordalydelsen, tolka in att kravet på kännedom även avser kännedom om medlemskap i organisation som omfattas av förhandlingsordningens tillämplighet.

Sammanfattningsvis gör Arbetsdomstolen således bedömningen att bolagets kännedomstidpunkt är den 5 januari 2021.

Har förhandling påkallats i rätt tid?

Arbetsdomstolen tar här efter ställning till om tvisteförhandling påkallats i rätt tid.

Arbetsdomstolen har gjort bedömningen att bolaget hade kännedom om de förhållanden som rättsanspråken grundar sig på den 5 januari 2021. Förhandling skulle därmed ha påkallats senast den 5 maj 2021. Byggföretagen har anfört att bolaget påkallade förhandling den 12 maj 2021 eller i vart fall den 17 maj 2021. Redan Byggföretagens inställning om när förhandling påkallades innebär därmed att förhandling har påkallats för sent.

Byggföretagen har dock anfört att Arbetsdomstolen, vid bedömning av när förhandling påkallats, ska ta hänsyn till dels att förbundet – trots upprepade frågor från bolagets sida – vägrat lämna ut uppgifter om R.M:s medlemskap, dels att förbundet haft kännedom om kraven mot R.M. efter den 5 januari 2021, utan att ge sig till känna.

Förbundet och R.M. har häremot invänt att förbundet saknar kännedom om bolaget kontaktat förbundet och frågat om R.M. varit medlem i förbundet. Om en sådan fråga skulle ha ställts, har förbundet och R.M. anfört att förbundet saknar en sådan upplysningsplikt. Förbundet och R.M. har vidare bekräftat att förbundet fick kännedom om rättstvisten någon gång mellan den 5 januari 2021 och den 12 maj 2021, men anfört att förbundet inte haft någon skyldighet att höra av sig till bolaget med anledning av detta.

Enligt Arbetsdomstolens mening saknas anledning att ifrågasätta Byggföretagens uppgifter om att bolaget kontaktat förbundet med en allmän fråga om R.M. var medlem i förbundet.

Förbundet är skyldigt att inställa sig till förhandling, efter att förhandlingsberättigad part påkallat en sådan (jfr § 2 i förhandlingsordningen samt 10 och 15 §§ medbestämmandelagen). Någon motsvarande skyldighet att, utan att någon formell förhandlingsframställan tillställts organisationen, på en allmän förfrågan till förbundet upplysa om medlemskap i organisationen föreskrivs inte i lagen. Det har inte heller framkommit av utredningen att någon sådan skyldighet kan utläsas ur kollektivavtal.

Det ovanstående innebär, enligt Arbetsdomstolens mening, att förbundet inte har haft någon rättslig förpliktelse att efter allmänna förfrågningar informera bolaget om R.M:s medlemskap i förbundet.

Arbetsdomstolen tar härfter ställning till om förbundet, efter att förbundet fått kännedom om bolagets anspråk, varit skyldigt att kontakta bolaget med anledning därav.

I AD 1990 nr 52 uttalade Arbetsdomstolen bl.a. följande. Med hänsyn till de viktiga rättsverkningar som är knutna till en tvisteförhandling, kan det inte komma ifråga att betrakta en skriftväxling som förekommit som en förhandling. Käranden har själv att tillse att processförutsättningarna är uppfyllda. Det finns inte något stöd för att en svarande ska vara skyldig att medverka till att brister i detta hänseende undanröjs.

Enligt Arbetsdomstolens mening har förbundet inte varit skyldigt att kontakta bolaget med anledning av att det fått kännedom om bolagets anspråk.

Det är ostridigt att någon förhandling i sak om bolagets anspråk mot R.M. inte kommit till stånd.

Med denna bedömning saknas det skäl att ta ställning till om förhandling skett inom den absoluta fristen om två år.

Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen att bolaget inte har påkallat förhandling i rätt tid enligt förhandlingsordningen och därmed försuttit sin rätt att väcka talan i domstol. Byggföretagens talan ska således avvisas.

Är Arbetsdomstolen behörig att handlägga bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT?

Arbetsdomstolen har kommit fram till att Byggföretagens talan mot förbundet och R.M. ska avvisas. Bolaget å ena sidan och P.C., J.E. och EPT å andra sidan är därvid oense om Arbetsdomstolen i denna situation är behörig att pröva bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT.

Arbetsdomstolen kan, enligt 2 kap. 1 § första stycket arbetstvistlagen, vara behörig att som första domstol handlägga en arbetstvist mellan bolaget och P.C. antingen om bolagets talan förs av Byggföretagen, som är den arbetsgivarorganisation som bolaget är medlem i (se 4 kap. 5 § arbetstvistlagen) eller om bolaget självt slutit kollektivavtal. Byggföretagen har förklarat att den inte för bolagets talan mot P.C. Bolaget har inte självt slutit kollektivavtal med förbundet. Det innebär att Arbetsdomstolen redan på grund härav saknar behörighet att pröva bolagets talan mot P.C. Vid detta förhållande är Arbetsdomstolen inte heller behörig att pröva bolagets talan mot J.E. och EPT, som inte är en arbetstvist (se 1 kap. 1 § andra stycket arbetstvistlagen).

Frågan om avvisning eller återförvisning

P.C., J.E. och EPT har yrkat att Arbetsdomstolen ska avvisa talan mot dem, alternativt visa talan mot dem åter till den tingsrätt som överlämnat dessa tvister till Arbetsdomstolen, vilken är Skellefteå tingsrätt. Bolaget har därvid yrkat att tvisterna ska hänvisas till Attunda tingsrätt, som är behörig domstol.

Enligt 2 kap. 2 § arbetstvistlagen ska annan arbetstvist än som avses i 2 kap. 1 § samma lag upptagas och avgöras av tingsrätt.

Om ett mål överlämnats till Arbetsdomstolen och Arbetsdomstolen finner att den inte är behörig att ta upp målet till prövning, ska Arbetsdomstolen enligt 2 kap. 8 § arbetstvistlagen visa målet åter till den domstol som överlämnat målet. Det gäller också om Arbetsdomstolen, såsom i detta fall, blir obehörig först en tid efter det att målet överlämnats.

Bestämmelsen i 2 kap. 8 § arbetstvistlagen ger inte stöd för att, som P.C., J.E. och EPT gjort gällande, avvisa talan mot dem i Arbetsdomstolen. Enligt den bestämmelsen ska tvisterna mot dem visas åter till Skellefteå tingsrätt.

Bolaget, P.C., J.E. och EPT är överens om att Skellefteå tingsrätts behörighet, såvitt avser bolagets käromål mot dem, grundades i att dessa käromål handlades gemensamt med talan mot R.M. Skellefteå tingsrätt är emellertid inte längre behörig att pröva käromålen mot P.C., J.E. och EPT eftersom talan mot R.M. i och med detta beslut avvisas. Om Skellefteå tingsrätt, på yrkanden av dem, avvisar bolagets talan mot dem, kan bolaget överklaga Skellefteå tingsrätts avvisningsbeslut till Arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen skulle då, enligt 2 kap. 6 § andra stycket arbetstvistlagen, på yrkande av bolaget, hänvisa tvisterna till Attunda tingsrätt, som enligt bolaget, P.C., J.E. och EPT är den tingsrätt som är behörig att pröva dessa tvister (jfr 10 kap. 20 § första stycket rättegångsbalken).

Enligt Arbetsdomstolens praxis ska 2 kap. 8 § arbetstvistlagen förstås så att ett mål som av hovrätten överlämnats till Arbetsdomstolen, ska återförvisas till den underrätt som har haft att fortsätta handläggningen av målet (AD 1977 nr 82 och AD 1978 nr 130). Det finns, enligt Arbetsdomstolens mening, skäl att anta ett liknande synsätt i ett fall som det förevarande, där bolaget får anses ha begärt att tvisterna ska hänvisas till Attunda tingsrätt. Enligt grunderna för 2 kap. 6 § andra stycket och 2 kap. 8 § arbetstvistlagen bör därför bolagets talan mot P.C., J.E. och EPT hänvisas till Attunda tingsrätt.

Rättegångskostnader

Utgången i Arbetsdomstolen innebär att Byggföretagen har förlorat talan mot förbundet och R.M. och ska därför ersätta dem för deras rättegångskostnader, i den mån kostnaderna varit skäligen påkallade för tillvaratagande av deras rätt.

Förbundet och R.M. har yrkat ersättning för ombudsarvode med 450 450 kr.

Byggföretagen har vitsordat 175 000 kr. Byggföretagen har bl.a. anfört följande. Yrkad ersättning avser delvis ersättning för s.k. eget arbete dvs. arbete som förbundet har utfört åt sig självt. I denna del ska ersättning utgå för att täcka kostnader. Denna ersättning understiger vida vad som kan anses skäligt som ombudsarvode. Arbete som ombud för R.M. sammanfaller i stora delar med det arbete som utförts för förbundets egen räkning. Dubbelarbete ska inte ersättas. Förbundets kostnadsräkning blandar samman utfört arbete på ett sätt som gör det omöjligt att bedöma dess skälighet.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Förbundet har, till skillnad från vad Byggföretagen gjort gällande, rätt till ersättning för de kostnader som förbundet haft för att tillvarata sin rätt i domstol. Det har inte, enligt Arbetsdomstolens mening, framkommit att förbundet yrkat dubbel ersättning för samma arbete. Med hänsyn till dessa tvisters omfattning anser Arbetsdomstolen vid en samlad bedömning att förbundet och R.M. skäligen är tillgodosedda med ett belopp om 400 000 kr för ombudsarvode.

I tvisten mellan bolaget och P.C. samt tvisterna mellan bolaget å ena sidan och J.E. och EPT å andra sidan ankommer det på Attunda tingsrätt att pröva frågorna om rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Arbetsdomstolens ställningstagande

1. Arbetsdomstolen avvisar Byggföretagens talan mot Unionen och R.M.
2. Arbetsdomstolen hänvisar tvisten mellan bolaget och P.C. och tvisterna mellan bolaget å ena sidan och J.E. och Entreprenadprojekt Täby AB å andra sidan till Attunda tingsrätt.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Föreningen Byggföretagen i Sverige att ersätta Unionen och R.M. för deras rättegångskostnader med 400 000 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut till dess betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Maj Johansson, Joanna Román, Antje Dederling, Karl Pfeifer, Gerald Lindberg och Paul Lidehäll. Enhälligt.

Rättssekreterare: Eira Arb Zackrisson